

BAKOM FASADEN: GASELLERNA

Byggbolagen dominerar Dagens Industris lista över snabbväxande gaseller. Men Byggnadsarbetaren kan nu visa att många av företagen tar genvägar i sin jakt mot toppen, vilket leder till livsfaror för de anställda.

TEXT: Johan Fyrk

Hitta mer på byggnadsarbetaren.se

FRAMGÅNGENS PRIS? **193 GASELLER** – hundratala brister, olyckor och skador

”Det här sker speciellt hos företag där arbetsgivaren tänker mer på ekonomin och att få jobben än bryr sig om sina arbetstagares hälsa och säkerhet.”

— Robert Nilsson, regionalt skyddsombud

FOTO: STEFAN LINDBLOM

S

edan år 2000 har Dagens Industri-satsningen DI Gasell utsett

”svenskt näringslivs mästare i tillväxt” på en åtråvärd lista där bolagen med högst omsättningsökning platsar.

Under hösten har som brukligt en turné gått runt landet, där vinnare utsetts i respektive län.

Kändisar som slalomäset Anja Pärson, näringslivshöjare som Skandia-vd:n Frans Lindelöw och prins Daniel har alla deltagit i det prestigefulla evenemanget under åren. Den 1 december hölls den stora finalen, Gasellgalan, i Blå hallen i Stockholm, med bland andra influencern Bianca Ingrosso på scenen och örtbakad svensk kronhjort som huvudrätt.

Bygg dominerar stort på listorna bland

landets snabbast växande företag. På DI Gasells 300-topplistor för 2019 och 2020 upptogs mer än en tredjedel av platserna av 193 byggbolag, varav vissa lyckades kvala in två år i rad.*

En succé för branschen, ser det ut som. Och en fjäder i hatten för bolagen själva, som får synas på galor och ofta använder utmärkelserna som kvalitetsstämpel inför kunder och samarbetsföretag.

Men vid en närmare granskning ser vi att byggbolagen ofta tar genvägar i sin jakt mot toppen. När Byggnadsarbetaren begär ut statistik från Arbetsmiljöverket för alla 193 byggföretag på DI Gasells 300-topplistor för 2019 och 2020 blir det tydligt att många av bolagen struntar i riskerna på bygget.

Arbetsmiljöverket har anmärkt på hela 557 brister i toppgasellernas arbetsmiljö sedan 2015. Det handlar bland annat om upprepat arbete på tak utan skyddsutrustning, att man struntat i vibrations- och dammrisker för arbetarna, använt felbyggda, farliga byggställningar och mycket annat.

141 anmälningar om allvarliga olyckor och tillbud på gasellernas byggen har kommit in under samma tidsperiod:

1 av 3

Så stor är andelen byggföretag på de två senaste årens 300-topplistor på DI Gasell.

bland annat svåra fall och frakturer, lastningsfordon som vält, sprängsten som flugit utanför bygget och arbete i asbest.

Robert Nilsson, som i rollen som regionalt skyddsombud på Byggnads Skåne dagligen kontrollerar arbetsmiljö på bygget, reagerar starkt på siffrorna.

– När jag ser 557 brister och 141 olyckor och allvarliga tillbud blir jag gråtfärdig. På de här företagen handlar det bara om att slå sig in på marknaden och tjäna pengar. Men gubbarna som jobbar där vet inte om de kommer hem efter jobbet, säger han.

Skulle siffrorna kunna gälla vilka 193 byggföretag som helst?

– Nej, det här sker speciellt hos företag där arbetsgivaren tänker mer på ekonomin och att få jobben än bryr sig om sina arbetstagares hälsa och säkerhet.

Robert Nilsson menar att många snabbväxare köper sig in på marknaden genom att lägga underpriser, något som de sedan sparar in med bristande säkerhet.

– De företag som ska slå sig in här i Skåne... priserna de lämnar är inte rimliga. Och då vet vi att arbetsmiljön blir lidande. Det blir kanske ingen ställning till ett bygge, eller fallskyddsutrustning till ett annat, eller så får de anställda gå in och riva asbest själva.

I kategorin som ofta handlar om livsfara har gasellbyggarna fått böter eller hotats med böter 64 gånger vid incidenter som höghöjds-

ETT GASELL-FÖRETAG HAR ...

- En nettoomsättning som överstiger 10 miljoner kronor, enligt den senaste årsredovisningen.
- Minst tio anställda, enligt den senaste årsredovisningen.
- Minst fördubblat sin omsättning, om man jämför det första och det senaste räkenskapsåret i den fyraåriga undersökningsperioden.
- Ökat sin omsättning varje år de senaste tre åren.
- Ett positivt samlat rörelseresultat för de fyra senaste räkenskapsåren.
- I allt väsentligt vuxit organiskt, inte genom förvärv eller fusioner.
- Sunda finanser.

Källa: Dagens Industri

Prins Daniel är en återkommande gäst. I år stod Anja Pärson och Bianca Ingrosso på scenen och det bjöds örtbakad kronhjort.

Bilder från
Arbetsmiljöverkets
inspektioner hos
olika gasellbolag.

ARBETSMILJÖN FÖR BYGGBOLAGEN PÅ GASELLISTORNA

Siffrorna gäller de två senaste årens 300-listor på DI Gasell:

557 brister

141 anmälningar om allvarliga olyckor och allvarliga tillbud:

626 anmälda arbetsskador**

64 förbud med vite/föreläggande med vite/avgiftesföreläggande/sanktionsavgift.**

Källor: Arbetsmiljöverket och Dagens Industri

jobb utan fallskydd och asbestexponering. Bolagen har också registrerats för 626 arbetsskador**.

Tomas Winter, expert på arbetsmiljö och elsäkerhet på företaget Säker Energi-miljö, kallar siffrorna för "skrämmande".

– På de stora bolagen har man ofta någon som kan arbetsmiljöfrågor. Men på de snabbväxande företagen har man inte hunnit bygga upp den här över head-kompetensen med personer som kan jobba strukturellt med arbetsmiljörisker. Arbetsmiljö är nog inte det första de tänker på när de börjar växla upp och jobben ramlar in. Det är inte där pengarna kommer, utan det blir en kostnad, säger han.

Tomas Winter.

Stockholmsbolaget Kvalitetsbygg R fanns med på DI Gasells 300-topp-listor både för 2019 och 2020. Även 2018 kom man in på listan och då gjorde företaget ett Facebookinlägg med ett foto på ett brev från DI Gasell, där det stod:

"Stort grattis Gasellföretagare! Ditt företag uppfyller alla högt ställda krav på ett Gasell-företag. Vi på Dagens Industri tycker att det gör dig till en av Sveriges hjältar."

Samtidigt har Arbetsmiljöverket anmärkt på 32 brister i Kvalitetsbygg R:s arbete, bland annat allvarliga förhållanden som:

- Arbete på tak utan något fallskydd alls.
- Felbyggda ställningar med fallrisker.
- Dålig städning, otydliga rutiner och "stora dammfractioner" som riskerat inandning av kvarts.

**"NÄR HINKEN
TÖMDES VISADE
DET SIG ATT DEN
VAR FYLLED MED
STARK SYRA"**

**UR TILLBUDSANMÄLAN
FÖR GASELLBOLAG 2019**

Per Navéus, vd på Kvalitetsbygg R, har ni växt för snabbt?

– Vi har vuxit snabbt och är inte perfekta men vi fortsätter att växa och bli bättre på allt vi kan. Nu är jag hyfsat nytillträdvd och de här bristerna visste jag inte om. Det här ska jag ta tag i direkt.

Ett annat snabbklättrande Stockholmsföretag är Rival Bygg Rivning Demontering, som på sin hemsida stoltserar med att man varit gasellföretag

**Kategorierna "Anmälningar om allvarliga olyckor", "Förbud med vite..." och "Brister" har siffror från 2015 till september i år. För anmälda arbetsskador gäller siffrorna från 2010 till september i år.

Artikelutformad annons i Dagens Industri från 2016: "Rival säkrar kvalitetsnivån genom att investera i kompetent personal och ligga i framkant med det senaste inom verktyg, maskiner och dokumentation".

fem år i rad, från 2016 till 2020. Rival sticker inte bara ut med sina gasellutmärkelser, utan även med en riskfylld arbetsmiljö. Företaget har bland annat registrerats för 42 anmälda arbetsskador och 16 brister.

I november 2019 stoppade Arbetsmiljöverket Rivals rivning av asbest, med hot om böter på 100 000 kronor, i ett garage i Stockholmstrakten. Företaget hade varken spärrat av på rätt sätt eller satt upp korrekta skyltar om asbestrivning. I december samma år och i januari 2020 exponerades ett antal arbetare för asbest på en annan av Rivals arbetsplatser.

En annan allvarlig incident skedde den 19 juli i år på ett bygge i Årsta utanför Stockholm. En 29-årig rivningsarbetare jobbade på ett våningsplan i bygget och gick genom lokalen för att hjälpa en kollega lite längre bort. Mannen gick över en så kallad plyfaskiva, som var placerad över ett ventilationsschakt. Den tunna skivan gav vika och mannen föll tre och en halv meter genom schaktet och rakt ner på ett betonggolvet.

Fallet hade kunnat leda till mannens död, men han föll på ett sätt som gjorde att han klarade sig undan med en sårskada och en spricka i ett revben.

– Att lägga en tunn plyfaskiva över ett öppet hål är inte okej. Man ska lägga plank eller till och med sätta skyddsräcke. Så är regelverket. Arbetsgivaren har gjort fel och ska informera sina arbetstagare hur de ska göra, säger Robert Nilsson.

Kim Ekerwald, delägare och projektledare på Rival, säger att han inte känner till

falloyllyckan i detalj och därför inte vill kommentera den.

– Olyckor ska minimeras. Varje olycka som sker ska diskuteras, följas upp och sedan ska vi tillsammans se till att det inte händer igen, säger han.

Ekerwald anser att det historiskt funnits ett högt mörkertal gällande arbetsskador och förklarar att Rival jobbar aktivt för att belysa problemet och att man uppmanar personalen att anmäla samtliga incidenter.

Gällande asbestincidenten i garaget säger Ekerwald att bristen åtgärdades och arbetet fortsatte utan att böter utgick.

Händelsen när arbetare riskerade att utsättas för asbest kommenterar Ekerwald så här:

– Det fanns mer asbest än miljöinventeringen tog upp. Vid ombyggnad finns krav på att arbetsområdet ska ha en miljöinventering. Vårt önskemål är att hela fastigheten inventeras för att eliminera risken. Där är vi inte i dag. Vi önskar att fastighetsägare delar det ansvaret.

Men här ansåg Arbetsmiljöverket att ni brustit och ville att ni skulle utreda orsakerna.

– Jag vet att de hade en utredning. De var hos oss och vi diskuterade vad som skulle göras annorlunda för att undvika att det här händer, efter det fortsatte vi med projektet. ●

"Jag vet att de hade en utredning. De var hos oss och vi diskuterade vad vi skulle göra annorlunda."

— Kim Ekerwald, Rival

* Vi räknar de företag som står listade inom "Bygg och Entreprenad" på DI Gasells lista, men även konsultföretag som verkar inom bygg. Sju dotter- eller systerbolag som genom namnet och styrelsen antyder att verksamheten handlar om bemanning eller hänger tätt ihop räknar vi också.

"PÅ DEN UPPFÖRDA
STÄLLNINGEN FANNS
INGET FALLSKYDD
FÖR ARBETE SOM
SKULLE UTFÖRAS PÅ
HUSETS
GAVLAR /.../
RISK ATT FALLA 2
METER ELLER MER."

UR INSPEKTIONSMEDELÄNDE
FÖR GASELLBOLAG 2020

"NÄR XX KOMMIT UPP
I HÖJD MED HÄNG-
RÄNNAN SÅ GLIDER
STEGEN UN DAN VAR PÅ
XX FALLER HANDLÖST
CIRKA TRE METER
NER I MARKEN
/... /
HJÄRNSKAKNING,
HANDLED-
FRAKTURER PÅ BÅDA
HANDLEDERNA."

UR TILLBUDSANMÄLAN
FÖR GASELLBOLAG 2019

"HÅLDÄCKET SOM
RASADE FRÅN PLAN 4
KNÄCKTE ÄVEN
UNDERLIGGANDE
HÅLDÄCK OCH
BETONGMASSORNA
LANDADE
PÅ PLAN 2."

UR TILLBUDSANMÄLAN
FÖR GASELLBOLAG 2020

Gasellgalan 2019
hålls på Konsert-
huset i Stockholm

FOTO: MOSTPHOTOS

"Det kan gå under radarn"

JONAS JONSSON, REDAKTIONSCHEF
PÅ **DAGENS INDUSTRI**

När du ser siffrorna om brister för gasellerna inom bygg – vilket ansvar har ni?

– Förstås har vi ett ansvar när vi utser de företag som växer snabbast. Vi går igenom bolagen och det finns många kriterier om vad det innebär att bli gasell. Vi checkar även många andra saker på de bolag vi tar in på listan, som Svensk Handels och Finansinspektionens varningslistor och Råd & Röns svarta lista.

Tittar ni på arbetsmiljön?

– Ja, om företagen blir dömda för arbetsmiljöbrott. Men det du säger nu ger väl oss anledning att titta över de källor vi kan använda i vårt arbete med de här listorna.

– Om man tittar på er bedömningsperiod, så kan man säga att vi bedömer de senaste tre åren i gasellundersökningen, så det är klart att om det hänt något innan dess i bolag så kan det gå under radarn.

Ett gasellföretag vi skriver om (se nästa uppslag) anklagas av flera underentreprenörer för att ha lurat dem på stora belopp. Hur agerar ni om ni får veta att ett gasellföretag agerar oschyst?

– Det är en avvägning. Det finns ju olika parter i en tvist. Vi försöker få klarhet i hur skarpt det är. I näringslivet finns det hela tiden delade meningar om hur något har gått till. Vi intervjuar bolaget, tar in andra och bedömer situationen.

Har ni återkallat något pris?

– Nej. Vi har heller inte förbjudit någon att använda gaselloggan ännu. ○

Jonas Jonsson.

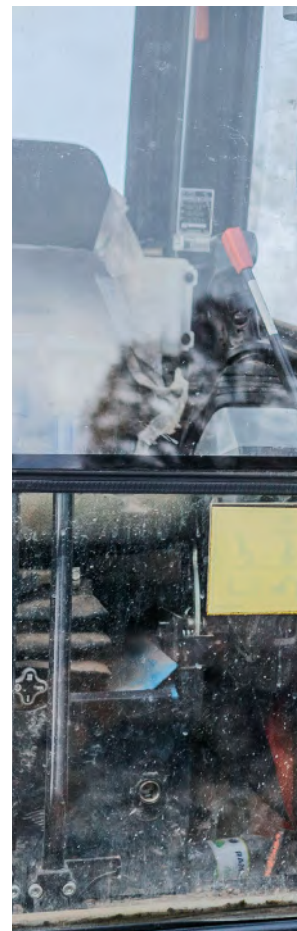
**De blev blåsta av
gasellbyggaren** ➔

Gasellutmärkelse och stora löften fick underentreprenörer att ta jobb för snabbväxande byggbolaget Key Facility Management. Men enligt entreprenörerna blev de sedan lurade på miljonbelopp.

KEY FACILITY MANAGEMENT jobbar med byggtreprenad och har mångdubblat sin omsättning de senaste åren. På företagets hemsida syns stora bostadsprojekt som man utfört – och den senaste utmärkelsen, en plats på DI Gasell-listan 2019. Den som gör en snabb Googleslagning hittar snabbt en reklamliknande artikel i Enterprise Magazine, där det står: "Key Facility Management har fått flera Gasell-diplom ... Trots att företaget vuxit mycket de senaste åren och nått stora framgångar finns visioner om att fortsätta växa".

BAKOM SUCCÉN FINNS EN ANNAN BILD. Byggnadsarbetaren har pratat med fem företagare som alla anser sig lurade på stora summor av företaget. Tre av dem väljer att öppet berätta om hur det gick till.

"Gasellbolaget lurade

ALIREZA RAZMI är småföretagare i Skåne och driver Design Nordic, som ägnar sig åt platsättning, montage och renovering. 2018 blev han kontaktad av Key Facility för att bygga en matsal på World trade center, en stor kontorsbyggnad i Malmö. Alireza kände inte till Key Facility och ville veta mer.

– De sa att jag skulle gå in på deras hemsida och läsa om dem. Där stod bland annat att de var gaseller, säger Alireza, som blev imponerad och fick löften om fler jobb om matsalsjobbet föll väl ut.

Småföretagaren tog jobbet, som bestod i att riva ut, städa, platsätta och montera fyra kök på ett våningsplan i kontorskomplexet. Key Facility lovade att stå för allt material. Men när jobbet drog igång startade även problemen. Alireza berättar att det ofta inte kom plattor och annat material, vilket gjorde att företaget inte kunde komma framåt i arbetet.

– Vi blev så klart försenade. Sedan fick vi frågan om vi kunde jobba extra på kvällarna för att hinna i tid. Key Facility skulle betala extra för det.

Alireza och hans arbetare kämpade på för att hinna i tid. Samtidigt berättar han att de utlovade delbetalningarna från Key var kraftigt försenade – eller uteblev helt. Alireza köpte material själv, med löften om betalning senare.

Men pengarna kom inte och Alireza fick stora ekonomiska problem.

– Mitt företag har fortfarande ett stort underskott efter det här. Och jag tappade min motivation i jobbet eftersom jag kände mig lurad, säger Alireza Razmi.

I tingsrätten dömdes Key Facility att betala drygt 230 000 kronor till Alireza Razmis bolag. Key överklagade domen och en förlikning nåddes nyligen, där man betalar Alireza Razmi 140 000 kronor.

ALLE OSJU träffar vi en fredagseftermiddag på ett villajobb i Trosa i Södermanland. Trots snålblåst och ihärdigt duggregn kapar han brädor och verkar nöjd. Företaget Allbygg & Entreprenad Vikbolandet, som han driver med sin fru Malin, börjar få ordning på finanserna trots att man fortfarande "går på knäna".

Annat var det 2017. Allbygg gick bra och hade många kunder på entreprenadsidan. Så kom möjligheten att göra ett storjobb, att gräva ner fiber till villaägare på Vikbolandet utanför Norrköping. Det var företaget Key Facility Management som hörde av sig och målade upp en vacker bild av framtiden.

– De påpekade att de var gaseller och hade utmärkelser för allt möjligt. De sa att de skulle kunna hålla oss med jobb i upp till åtta år, säger Alle.

FOTO: ANNA BREDBERG

Alireza Razmi (t v) och Alle Osju berättar att de råkade ut för samma sak: uteblivna betalningar som skapade kris i deras företag.

oss på miljoner”

Allbygg drog igång arbetet och hyrde in andra entreprenörer med grävmaskiner för att hantera det stora jobbet. Till slut var elva maskiner igång med fibergrävningen och Allbygg tackade nej till andra jobbförfrågningar.

Men enligt makarna uteblev betalningarna från Key Facility efter en tid, vilket snabbt slog mot det lilla företaget som blödde pengar.

– Du vet, elva maskiner plus gubb-till alla maskiner, spadgubbar och lastbilar. Det kostar några kronor om dagen, säger Alle och drar bort några regnstänk ur pannan.

Han berättar att Key Facility gav olika, tvivelaktiga

förklaringar till att utbetalningarna uteblev och att makarna på Allbygg tvekade att fortsätta. Men efter sporadiska betalningar och löften om mer pengar fortsatte de att gräva – tills alla pengar var slut.

– Vi förlorade över 2,4 miljoner på det här och det har varit tufft, säger Alle.

”De påpekade att de var gaseller och hade utmärkelser för allt möjligt.”

Twisten gick till tingsrätten, där en förlikning nåddes om att Key Facility skulle betala 925 000 kronor till Allbygg.

– Vi gick med på förlikning, annars hade det blivit konkurs. Advokaten kostade 900 000, men vi var så trötta på det så vi orkade inte mer, säger Alle Osju.

”UTFÖR MAN INTE ETT BRA JOBB SÅ FÅR MAN INTE BETALT”

Krister Frangulidis, vd på Key Facility Management, svarar på Byggnadsarbetarens frågor.

Vi har varit i kontakt med fem underentreprenörer som anser sig ha blivit lurade på stora belopp av er.

Är det här något ni gör systematiskt?

– Absolut inte. Hur ska man kunna sätta något sådant i system?

Men hur ser du på att flera företag anser att ni jobbar på det sättet?

– Vi jobbar inte på det sättet. Vi jobbar på ett korrekt sätt. Vi betalar ut pengar till bolag som utför fackman-namässigt korrekt arbete och har sin dokumentation som den ska. Och när det gäller Eideal har vi vunnit i rätten, så jag förstår inte frågan.

Hur har ni nått en sådan omsättningsökning?

– Vi har blivit ett gasellföretag för att vi gör ett korrekt utförande och har nöjda kunder. Våra kunder är väl medvetna om våra tvister med underentreprenörer och varför de inte har fått betalt. Utför man inte ett bra jobb så får man inte betalt.

Ni använder er gasellutmärkelse för att marknadsföra er. Varför är det viktigt?

– För att visa att vi är ett seriöst företag. ○

VOLODYMYR HRYHORSKYI, vd på Eideal AB i Stockholm, berättar en liknande historia som de två andra företagarna. För Eideal handlade det om ett stort hotelljobb i Sundsvall, där man gjorde snickeriarbeten åt Key Facility Management. Enligt Volodymyr dröjde Keys betalningar, för att sedan upphöra helt.

Volodymyr Hryhorskyi anser att Key Facility lurat företaget på 2,2 miljoner och berättar att Eideal fortfarande kämpar för att få ordning på ekonomin. **Volodymyr Hryhorskyi hade inte råd att anlita en advokat utan företrädde sig själv i tingsrätten, där hans krav inte hörsammades. Nu tänker han överklaga i högre instans.** Att Key Facility Management blivit utsett till gasellföretag gör honom upprörd.

– De som kontrollerar företagen tittar bara på papperen, inte vad som händer i själva verket – att pengarna kommer från lurade underentreprenörer, säger han. ○